

Ecologisch werkprotocol

Machtelderf te
Waddinxveen

Ecologisch werkprotocol

Machtelderf te
Waddinxveen

Opdrachtgever

Gemeente Waddinxveen
De heer P. Hermanns
Beukenhof 1
2741 HS Waddinxveen

Adviesbureau

Geofoxx
Jules Verneweg 21-15
Postbus 2205
5001 CE Tilburg
013 - 458 21 61

Status

Versie 1

Datum

29 februari 2024

Projectnummer

20231443/NVER

Documentkenmerk

20231443_b1RAP

Auteur

N. (Nienke) Vermeer

Paraaf:

Controle / vrijgave

B. Engbersen

Paraaf:

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
	1.1 Kwaliteitsborging	1
	1.2 Doel ecologisch werkprotocol (EWP)	1
	1.3 Informatieplicht bij de provincie	2
	1.4 Contactgegevens Ecoloog en contactpersonen aannemers	2
2	Omschrijving plangebied en werkzaamheden	4
	2.1 Ligging en aangetroffen habitatten	4
	2.2 Voorgenomen werkzaamheden	4
3	Aanwezige beschermde soorten	6
	3.1 Amfibieën	6
	3.2 Broedvogels	6
	3.3 Vrijgestelde soorten	6
	3.4 Risicoanalyse	7
4	Maatregelen ecologisch werkprotocol	8
	4.1 Maatregelen met betrekking tot de huismus	8
	4.2 Maatregelen met betrekking tot broedvogels	8
	4.3 Wat te doen bij het aantreffen van beschermde soorten	9
	4.4 Soorten die op de provinciale vrijstelling lijst staan	9
5	Ondertekening ecologisch werkprotocol	11
Bijlagen		
	1 Logboek werkzaamheden	
	2 Soorten die op de provinciale vrijstellingslijst staan	

1 Inleiding

In opdracht van de gemeente Waddinxveen heeft Geofoxx, als onafhankelijk adviesbureau¹, dit ecologisch werkprotocol opgesteld. Op de locatie Machtelderf te Waddinxveen is de opdrachtgever voornemens om werkzaamheden te verrichten. Het protocol beschrijft voorwaarden en richtlijnen hoe de betrokken uitvoerende partijen hiermee om moeten gaan binnen de richtlijnen van de huidige natuurwetgeving.

Het protocol is opgesteld op basis van een quickscan flora en fauna die is uitgevoerd door Geofoxx (*kenmerk: 20231295, d.d. 1 december 2023*). Hierin is geconcludeerd dat het noodzakelijk is om te werken volgens de gedragscode soortbescherming gemeenten.

Om de maatregelen die in de gedragscode staan wettelijk te borgen is een ecologisch werkprotocol opgesteld. Dit ecologisch werkprotocol beschrijft concreet hoe uitvoerende partijen om moeten gaan met de gestelde richtlijnen en voorwaarden van de gedragscode soortbescherming gemeenten en de richtlijnen binnen de kaders van de Omgevingswet

Uit deze uitgevoerde quickscan en een aanvullende bureaustudie blijkt dat binnen het projectgebied mogelijk beschermde of bedreigde soorten voorkomen. Binnen de invloedssfeer van de voorgenomen werkzaamheden kunnen grondgebonden zoogdieren (zoals bosmuis, haas en egel) verwacht worden. Ook kunnen er, afhankelijk van de uitvoeringsperiode, negatieve effecten aan de orde zijn op broedende vogels. Het projectgebied is tijdelijk minder geschikt als foerageergebied voor soorten met (jaarrond) beschermde voortplantings- of verblijfplaatsen. Dergelijke plaatsen zijn wettelijk beschermd en mogen niet vernietigd en/verstoord worden.

Dit werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder alle betrokken werknemers bekend te zijn en vóór aanvang van de werkzaamheden te zijn ondertekend (zie parafenblad op pagina 11 van dit werkprotocol). Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd. Ook eventueel aanvullende voorwaarden uit gedragscode worden hierin meegenomen.

Leeswijzer

In het rapport komt het volgende aan de orde: de omschrijving van het plangebied (hoofdstuk 2), de mogelijk aanwezige beschermde soorten (hoofdstuk 3) en tot slot de te treffen maatregelen om de schade op de aanwezige flora en fauna te minimaliseren (hoofdstuk 4).

1.1 Kwaliteitsborging

Geofoxx is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB) en de werkzaamheden zijn uitgevoerd volgens hun gedragscode. De personen die de werkzaamheden hebben uitgevoerd en/of verwerkt, zijn allen door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hen verrichte werkzaamheden.

1.2 Doel ecologisch werkprotocol (EWP)

Het belangrijkste doel van het EWP is dat alle betrokken partijen in de voorbereiding op en gedurende de uitvoering van de werkzaamheden, op de hoogte zijn van de aanwezigheid van waardevolle en beschermde flora en fauna, de inhoud van het EWP en verplichtingen die voortkomt uit de gedragscode soortbescherming gemeenten. Het EWP beschrijft hoe gewerkt moet worden, zodat voldaan kan worden aan de vergunningseisen. Het protocol is

---

¹ De opdrachtgever en terreineigenaar zijn geen zuster- of moederbedrijf en komen niet uit de eigen organisatie zodat de onafhankelijkheid van het onderzoek is gewaarborgd.

Geofoxx is een handelsnaam van Geofox-Lexmond bv, statutair gevestigd te Oldenzaal en ingeschreven in het handelsregister onder nr. 06056452. Op alle opdrachten zijn de algemene voorwaarden van Geofox-Lexmond bv van toepassing. Deze voorwaarden zijn te vinden op geofoxx.nl.

specifiek afgestemd op de op dit moment geplande werkzaamheden die namens de gemeente Waddinxveen uitgevoerd gaan worden. Tevens zullen de werknemers van de uitvoerende partij, na het bijwonen van een toolbox-meeting, op de hoogte van de inhoud van dit EWP zodat zij weten hoe te handelen bij het aantreffen van beschermde soorten. Met voorliggend EWP wordt gewaarborgd dat alle betrokkenen op de hoogte zijn van de aanwezigheid van (beschermde) soorten en van de verplichtingen die daarbij horen.

Het doel van dit EWP is het benoemen van maatregelen die schade op overige beschermde soorten kunnen voorkomen of verzachten. De maatregelen zijn benoemd voor:

- Het voorkomen dat overtreding plaatsvindt op beschermde soorten van de artikelen 11.37, 11.46 en 11.54 Omgevingswet (o.a. verstoring van broedvogels);
- Het voldoen aan de specifieke zorgplicht (artikel 11.27 van de Omgevingswet).

Het EWP beschrijft per fase welke acties mogelijk zijn om te voorkomen dat een overtreding van de Wet natuurbescherming plaatsvindt:

- In welke periode gewerkt moet worden;
- Welke ingrepen worden gepleegd;
- Welke maatregelen worden genomen en wat daarmee wordt gerealiseerd;
- Wanneer begeleiding door een deskundige noodzakelijk is;
- Wie die deskundige is en wat de deskundige exact gaat doen.

Overtreding van de hiervoor genoemde artikelen uit de Omgevingswet kan leiden tot het direct opschorten of aanpassen van de werkzaamheden. In enkele gevallen kan het voorkomen dat ondanks zorgvuldig handelen beschermde soorten een (mogelijk) negatief effect ondervinden van de werkzaamheden. In deze situatie zal altijd contact worden opgenomen met Geofoxx en als nodig het bevoegd gezag (Provincie Zuid-Holland), om te bepalen welke maatregelen noodzakelijk zijn om het negatieve effect weg te nemen.

1.3 Informatieplicht bij de provincie

Voor het uitvoeren van de onderstaande werkzaamheden zal in sommige gevallen gebruik gemaakt worden van de gedragscode. Dit moet gemeld worden bij de provincie Zuid-Holland. De provincie Zuid-Holland heeft dit uitbesteed aan de Omgevingsdienst Haaglanden. Dit kan zowel telefonisch via: 070 – 21 899 02 of via een contactformulier dat te vinden is op de volgende website: <https://omgevingsdiensthaaglanden.nl/snel-regelen/> gemeld worden.

1.4 Contactgegevens ecooloog en contactpersonen aannemers

Bij het aantreffen van beschermde soorten, overige onverwachte situaties en algemene vragen met betrekking tot flora en fauna, moet altijd contact worden opgenomen met een ecooloog van Geofoxx.

De gemeente Waddinxveen is eindverantwoordelijk voor het project. Mogelijk worden de werkzaamheden door handhavende instanties gecontroleerd (bijvoorbeeld de Omgevingsdienst Haaglanden). Daarnaast moeten alle ecologische werkzaamheden, maatregelen, overtredingen e.d. ten alle tijde teruggekoppeld worden aan de ecologisch deskundige (zie tabel 1.1 voor contactpersonen). Wij adviseren in dit licht dat de aannemer een logboek bijhoudt van alle werkzaamheden.

Tabel 1.1. Contactpersonen ecologische begeleiding

<i>Functie</i>	<i>Naam</i>	<i>Telefoonnummer</i>
<i>Opdrachtgever</i>	Na de aanbesteding in te vullen	
<i>Betrokken ecoloog</i>	Na de aanbesteding in te vullen	
<i>Opdrachtnemer</i>	Na de aanbesteding in te vullen	

2 Omschrijving plangebied en werkzaamheden

2.1 Ligging en aangetroffen habitatten

Onderzoekslocatie betreft een woonwijk welke bestaat uit diverse woningen, bedrijfspanden en openbare ruimte. Ten noordwesten en noordoosten van de onderzoekslocatie zijn meerdere sportcomplexen gelegen. In de overige windrichtingen is de onderzoekslocatie omgeven door woonwijken. Nabij de onderzoekslocatie zijn polders gelegen.

De locatiegegevens zijn beschreven in tabel 2.1. De situering van de onderzoekslocatie is weergegeven in figuur 2.1. De blauwe contour betreft het plangebied.

Tabel 2.1: Locatiegegevens

locatie	
Straat	: Machtelderf te Waddinxveen
Gemeente	: Waddinxveen
Kadastrale gegevens	: Waddinxveen, Sectie: C, Nummer: 5633, 6308, 6544, 6653, 6685
Oppervlakte locatie	: Circa 46.170 m ²
Habitats	: Stedelijk, tuinlandschap, water

Figuur 2.1: Luchtfoto. Onderzoekslocatie ligt binnen de blauwe contour, de effectenbeoordeling binnen de witte contour. Bron: geodata.nationaalgeoregister.

2.2 Voorgenomen werkzaamheden

Er zullen (graaf)werkzaamheden in het kader van de vernieuwing van de projectlocatie worden uitgevoerd. Voor deze werkzaamheden dienen er diverse verhardingen (straten, stoep en parkeervakken) verwijderd en grondwerkzaamheden uitgevoerd te worden. Daarnaast wordt de openbare verlichting vervangen en afvoerleidingen (en kolken) worden vernieuwd. Het groen wordt, waar nodig, vervangen of aangevuld.

Tabel 3.1. Globale planning werkzaamheden

<i>Periode</i>	Omschrijving werkzaamheden
2024/2025	Uitvoering werkzaamheden

3 Aanwezige beschermde soorten

3.1 Amfibieën

Momenteel beschikt het onderzoeksgebied geen habitat voor de rugstreeppad, opgemerkt dient te worden dat de rugstreeppad een pioniersoort welke de voorkeur geeft aan dynamische milieus, en die snel een nieuwe locatie kan koloniseren. Mocht de rugstreeppad halverwege de uitvoer van de werkzaamheden het plangebied in gebruik nemen dan kan dit voor vertraging van de werkzaamheden zorgen.

3.2 Broedvogels

Huismus

Binnen het plangebied zijn er geen nestlocaties voor de huismus aangetroffen. De woningen rond het plangebied zijn mogelijk wél geschikt voor gebouwbewonende soorten zoals de huismus. Mogelijk zijn delen van het plangebied onderdeel van het essentiële groen van de huismus. De werkzaamheden beïnvloeden alleen het habitat van de huismus en niet de nestplaatsen.

Steenuil

Mogelijk is er een steenuilen nest aanwezig binnen het plangebied. De werkzaamheden beïnvloeden alleen tijdelijk een klein gedeelte van het habitat van de steenuil en niet de nestplaatsen. Er wordt geen essentieel foerageergebied permanent aangetast.

Algemene broedvogels

Algemene niet jaarrond beschermde vogelsoorten kunnen nestelen in de begroeiing binnen het plangebied. Voor alle vogelsoorten geldt dat de meest kwetsbare periode het broedseizoen betreft voor het bouwen van hun nesten. Deze periode is een richtlijn. Alle broedende vogels zijn beschermd, ook voor of na deze periode.

3.3 Vrijgestelde soorten

Mogelijk zijn enkele soorten die onder de provinciale vrijstelling staan aanwezig binnen het plangebied zoals kikkers, muizen, egels en vissen. Hier is nog wel de zorgplicht van toepassing, maatregelen om hier aan te voldoen staan in hoofdstuk 4.5.

3.4 Risicoanalyse

In onderstaande tabel zijn de risico's voor de aanwezige soorten per type werk samengevat:

Tabel 3.1: risicoanalyse

Soort	Status	Type essentieel element	Risico verbodsbepaling
Werk: Verwijderen openbaar groen			
Huismus	Europees beschermd via vogelrichtlijn	Openbaar groen	Verstoren foerageergebied
Steenuil	Europees beschermd via de vogelrichtlijn	Openbaar groen	Verstoren foerageergebied
Algemene broedvogels	Europees beschermd	Openbaar groen	Verstoren en beschadigen nest en eieren
Werk: Algemene verstoring omgeving			
Algemene amfibieën	Nationaal beschermd	Rust- of verblijfplaats in het openbaar groen.	Doden individu, verstoring habitat
Egel	Nationaal beschermd	Rust- of verblijfplaats in het openbaar groen.	Doden individu, verstoring habitat
Huisspitsmuis	Nationaal beschermd	Rust- of verblijfplaats in het openbaar groen.	Doden individu, verstoring habitat
Vissen	Nationaal beschermd	Verblijfplaats in de watergang	Verstoring habitat

4 Maatregelen ecologisch werkprotocol

4.1 Maatregelen met betrekking tot de huismus

Planning

Vanwege de aanwezige hoeveelheid groen in de nabijgelegen tuinen wordt verwacht dat er in de winterperiode voldoende voedsel is voor de huismussen. Enkel in de zomer wordt verwacht dat het openbaar groen een essentiële functie voor de huismus heeft. Het is dan ook van belang om te werken buiten het kwetsbare seizoen van de huismus. Deze staat aangegeven in tabel 4.1. Aangeraden wordt om te starten in oktober en voor maart de nieuwe beplanting weer geplaatst te hebben.

Tabel 4.1. Periode waarin het de werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden voor huismus.

Gevoelige periode*	Jan	Feb	Maa	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Huisumus												

*In de periode rood is de kans op verstoring van een nest het grootst. In de oranje periodes kunnen er vanwege de weersomstandigheden (vriescou) extra gevolgen optreden van de werkzaamheden bij de huismus.

Na uitvoer van de werkzaamheden

Het is belangrijk om ervoor te zorgen dat de eindsituatie een gelijkwaardige kwaliteit (of beter) heeft dan de begin situatie. Dit kan door het verwijderde plantgoed te bewaren en na de werkzaamheden terug te planten, tevens kan er ook voor gekozen worden om het groen wat verwijderd dient te worden te verplaatsen naar een andere lokale locatie. Als ervoor gekozen wordt om nieuw plantgoed aan te schaffen kies dan voor groenblijvende of doornige struiken. Bij voorkeur zijn dit inheemse planten die ook andere positieve effecten hebben op de biodiversiteit. Voorbeelden hiervan zijn meidoorn, hulst, beukenhaag en liguster. Let erop dat er in ieder geval enkele struiken met een hoogte van 2 meter onderdeel zijn van het nieuwe plantgoed.

Tevens kunnen er overhoekjes of stroken met onkruiden voor voedselmogelijkheden ontwikkeld worden. Herderstasje, straatgras en weegbree zijn favoriete kruiden van de huismus.

Tenslotte moet er na de uitvoer van de werkzaamheden zanderige plekken gerealiseerd worden zodat er door de huismussen stofbaden genomen kunnen worden.

4.2 Maatregelen met betrekking tot de steenuil

Er wordt niet verwacht dat de voedselvoorziening en daarmee essentieel foerageergebied veranderd door de werkzaamheden. Wel kunnen de dieren verstoord worden vanwege geluids- en trilling overlast. Het is belangrijk om de werkzaamheden uit te voeren buiten de gevoelige periode van de steenuil. Deze staat in tabel 4.2 aangeduid.

Tabel 4.2. Periode waarin het de werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden voor steenuilen.

Gevoelige periode*	Jan	Feb	Maa	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
steenuil												

*In de periode rood is de kans op verstoring van een nest het grootst. In de oranje periodes kunnen de werkzaamheden doorgang vinden in overleg met een ecooloog.

4.3 Maatregelen met betrekking tot algemene broedvogels

Maatregelen die een actief broedgeval van bijvoorbeeld de kauw en koolmees verstoren dienen buiten het broedseizoen plaats te vinden. Het broedseizoen loopt globaal van 15 maart tot en met 15 juli. Echter, omdat het de laatste jaren vaak is voorgekomen dat door relatief hoge temperaturen de nestbouw eerder begint dan 15 maart, wordt zekerheidshalve 1 maart als start van het broedseizoen gehanteerd. In tabel 4.3 wordt het algemene broedseizoen aangegeven.

Wanneer het vermoeden bestaat dat broedende vogels aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden, en deze verstoord kunnen worden door bijvoorbeeld geluid of trillingen, dan moeten de werkzaamheden direct gestaakt worden. Verstoring of vernietiging van nesten is streng verboden conform de Omgevingswet. Bij het vermoeden van een nest moet direct contact worden opgenomen met de ecooloog. De ecooloog bepaalt vervolgens welke werkzaamheden wel of niet opgestart kunnen worden en of er eventueel aanvullende maatregelen genomen kunnen worden om verdere verstoring van de vogel te voorkomen.

Worden dode vogels aangetroffen dan mogen deze niet worden aangeraakt of verplaatst om verspreiding van vogelgriep te voorkomen.

Tabel 4.3. Periode waarin het de werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden voor vogels.

Gevoelige periode*	Jan	Feb	Maa	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Algemene broedvogels	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

*In de periode rood is de kans op een broedgevoel groot. In de periode oranje kunnen soorten (verlaat) nog broeden, maar is de kans minder groot. Indien er gestart wordt met de werkzaamheden in de rode en oranje periode is een broedvogelscan noodzakelijk.

4.4 Wat te doen bij het aantreffen van beschermde soorten

Ondanks de genomen maatregelen en voorzieningen, kan op elk moment van de dag en op elke mogelijke locatie een beschermde soort worden aangetroffen.

Bij het aantreffen van een vermoedelijk beschermde soort gelden de volgende stappen:

1. Direct de werkzaamheden staken en bij het dier blijven op gepaste afstand (niet aanraken);
2. Direct de ecologisch deskundige inschakelen;
3. De ecologisch deskundige verplaatst het dier naar een veilige en geschikte locatie;
4. De ecologisch deskundige bepaalt of en op welke wijze de werkzaamheden hervat worden;
5. Het logboek (bijlage 1) wordt samen met de ecologisch deskundige ingevuld.

4.5 Soorten die op de provinciale vrijstelling lijst staan

Voor alle soorten, beschermd of niet, geldt te allen tijde de specifieke zorgplicht. In de nieuwe Omgevingswet wordt gevraagd de zorgplicht concreet uit te werken (Bal art. 11.27). Onderstaand wordt een aantal maatregelen beschreven om aan de specifieke zorgplicht te voldoen:

- De werkzaamheden worden bij voorkeur alleen overdag, tussen zonsopgang en zonsondergang uitgevoerd. Veel algemene en beschermde diersoorten zijn vooral actief gedurende de vroege ochtend, late avond en nacht;
- Na zonsondergang wordt geen extra gebruik van kunstlicht gemaakt;

- Werk één richting op, zodat kleine dieren van de werkzaamheden vandaan kunnen vluchten. Houd hierbij rekening met vluchtwegen (werk dus niet richting een doodlopende hoek) en zorg dat de dieren voldoende vrije ruimte hebben om te vluchten;
- Voor de uitvoering van de werkzaamheden wordt alleen gebruik gemaakt van de ruimte die noodzakelijk is voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Plaats groot materieel op al verharde ondergrond en niet in openbaar groen. Zo wordt onnodige verstoring van dieren en planten en beschadiging van hun leefgebied voorkomen;
- Indien de werkzaamheden gedurende langere tijd stilliggen, dient het terrein vóór herstart van de werkzaamheden (opnieuw) geïnspecteerd te worden door een erkend ecooloog;
- Werkzaamheden worden onmiddellijk onderbroken (voor zover het risico bestaat dat er een overtreding ten aanzien van de betreffende soort kan optreden). De onderbreking van de werkzaamheden wordt gebruikt om advies van de ecooloog in te winnen over de beste wijze om de soort te ontzien;
- Dieren die tijdens de werkzaamheden worden aangetroffen en niet uit zichzelf vluchten, moeten op zorgvuldige wijze gevangen en verplaatst worden naar een vergelijkbaar biotoop in de omgeving. Raadpleeg hiervoor altijd eerst de ecologisch deskundige;
- Bij het aantreffen van een nieuwe (strikt) beschermde soort, worden de werkzaamheden eveneens onderbroken en wordt in overleg met de deskundig ecooloog bepaald welke werkzaamheden wel of geen doorgang kunnen vinden ten aanzien van de nieuw aangetroffen soort (zie ook hoofdstuk 4.4).

5 Ondertekening ecologisch werkprotocol

Door het invullen van dit parafenblad onderschrijven de uitvoerende partijen in overeenstemming met de betrokken ecologische deskundige en de initiatiefnemer, dat de voorgenomen werkzaamheden plaats vinden op een ecologisch verantwoorde wijze conform beschreven in dit ecologisch werkprotocol. Dit parafenblad dient bij voorkeur tijdens de startbijeenkomst te worden ingevuld. De startbijeenkomst kan ook 's ochtends voor de aanvang van de werkzaamheden in het veld plaatsvinden

Project:	Machtelderf te Waddinxveen
Opdrachtgever:	Gemeente Waddinxveen
Duur van het project:	
Hoofduitvoerder :	
Ecoloog:	

Hoofdaannemer: .....
.....
.....
.....

Toezichthouder.....
.....
.....
.....

Ploegleider: .....
.....
.....
.....

Bijlage 1: Logboek werkzaamheden

Bijlage 2: Soorten die op de vrijstellingslijst staan

Vrijgestelde soorten per provincie

	Drenthe	Flevoland	Friesland	Gelderland	Groningen	Limburg	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Utrecht	Zeeland	Zuid-Holland
Amfibieën												
Bruine kikker	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Gewone pad	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Kleine watersalamander	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Meerkikker	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Middelste groene kikker/ Bastaardkikker	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Reptielen												
Hazelworm	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	3 Vrijstelling onder voorwaarden	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld
Levendbarende hagedis	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	4 Vrijstelling onder voorwaarden	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld
Zoogdieren (grondgebonden)												
Aardmuis	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Bosmuis	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Dwergmuis	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Dwergspitsmuis	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Gewone bosspitsmuis	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Huisspitsmuis	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Ree	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Rosse woelmuis	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Veldmuis	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Vos	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Woelrat	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Bunzing	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld
Hermelijn	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld
Wezel	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld
Egel	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Eekhoorn	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	1 Vrijstelling onder voorwaarden	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld
Haas	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Konijn	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Molmuis	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld
Steenmarter	Niet vrijgesteld	Vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	2 Vrijstelling onder voorwaarden	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld
Tweekleurige bosspitsmuis	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld	Vrijgesteld
Wild zwijn	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld	Niet vrijgesteld

Toelichting voorwaarden

- 1: Vrijstelling geldig in periode maart-april en juli-november
- 2: Vrijstelling geldig in periode 15 augustus-februari
- 3: Vrijstelling geldig in periode juli-september
- 4: Vrijstelling geldig in periode 15 augustus-15 oktober

Let op: de vrijstelling is geldig onder specifieke voorwaarden. Deze geldt niet altijd voor alle schadelijke handelingen.

